

POSTANOWIENIE

Dnia 17 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania R. M. reprezentowanego przez kuratora A. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanej „V.” Spółki z o.o. w K.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 maja 2018 r.,
zażalenia R. M. reprezentowanego przez kuratora A. J. na postanowienie Sądu
Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w K. postanowieniem z 27 czerwca 2017 r. odrzucił apelację wniesioną w interesie nieznanego z miejsca pobytu R. M. przez kuratora z urzędu adwokata A. J. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 25 maja 2016 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego organu rentowego z 28 maja 2015 r., stwierdzającej, że R. M. jako członek zarządu spółki z o.o. „V.” jest odpowiedzialny za jej zobowiązania składkowe.

Sąd Apelacyjny w podstawie prawnej odrzucenia apelacji wskazał na art. 370 i 373 k.p.c. i stwierdził, że apelacja została wniesiona przez

nielegitymowany podmiot. Zważając na postanowienie Sądu Rejonowego w T. z 19 stycznia 2015 r., III RNs (...) ustanawiające kuratora (oraz poprzedzający to postanowienie wnioszek organu rentowego) Sąd Apelacyjny stwierdził, że ustanowiony dla nieznanego z miejsca pobytu R. M. kurator w osobie A. J. umocowany został (zgodnie zresztą z zakresem wniosku) jedynie celem doręczenia korespondencji dotyczącej ustalenia odpowiedzialności „jako członka V. sp. z o.o.”, a następnie prowadzenia postępowania egzekucyjnego. W tak określonym zakresie działania kuratora nie mieści się przede wszystkim wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego, a w konsekwencji także po stronie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu R. M. brak jest również legitymacji do wywiedzenia apelacji od zapadłego w sprawie wyroku Sądu pierwszej instancji.

W zażaleniu kurator zarzucił naruszenie art. 370 k.p.c. w związku z art. 373 k.p.c. przez odrzucenie apelacji z powodu przyjęcia, że została wniesiona przez nielegitymowany podmiot, podczas gdy zgodnie z postanowieniem z 19 stycznia 2015 r., sygn. III RNs (...) Sądu Rejonowego w T. Wydział III Rodzinny i Nieletnich, kurator dla nieznanego z miejsca pobytu został ustanowiony celem reprezentowania w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie uzasadnia uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Apelacyjny przyjął, że zakres legitymacji kuratora jest pochodną postanowienia Sądu rodzinnego o ustanowieniu kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu R. M., bo z literalnej treści postanowienia nie wynika prawo do wniesienia apelacji a nawet do wniesienia odwołania od decyzji pozwanego. Tak bardzo ograniczony zakres działań kuratora - określony przez Sąd - miałby być też zgodny z wnioskiem organu rentowego o ustanowienie kuratora. W konsekwencji apelacja wniesiona przez nielegitymowany podmiot podlegała odrzuceniu.

Odrzucenie apelacji jest co najmniej przedwczesne, jeżeli w ogóle uprawnione.

Sąd Rejonowy w T. postanowieniem z 19 stycznia 2015 r., III RNs (...) uwzględnił wniosek organu rentowego i ustanowił dla nieznanego z miejsca pobytu R. M. kuratora w osobie adwokata A. J. „*celem reprezentowania w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. celem doręczenia*

korespondencji dotyczącej ustalenia odpowiedzialności jako członka zarządu „V.” Sp. z o.o., a następnie prowadzenia postępowania egzekucyjnego”.

Postanowienie o ustanowieniu kuratora podlega wykładni, jeśli tego wymaga (art. 361 k.p.c. w związku z art. 352 k.p.c.).

Do odrzucenia apelacji nie było wątpliwości, że ustanowiony kurator w pełni reprezentuje nieznanego z miejsca pobytu. Kurator wniósł jednak odwołanie od decyzji pozwanego. Sprawa została rozpoznana i Sąd pierwszej instancji wydał wyrok.

Ujawnia się zatem rozbieżność w „odczytaniu” znaczenia postanowienia o ustanowieniu kuratora, z jednej strony przez organ rentowy oraz Sąd pierwszej instancji i z drugiej przez Sąd drugiej instancji.

Pozwany prawidłowo wystąpił o ustanowienie kuratora, bo postępowanie dotyczące odpowiedzialności za składki nie mogłoby się toczyć (art. 34 k.p.a.). Nie oznacza to, że po ustanowieniu kuratora jego funkcja mogła być ograniczona do fragmentarycznych czynności. Pozwany nie kwestionował legitymacji kuratora do wniesienia odwołania od decyzji o odpowiedzialności za składki, potem do zastępowania nieznanego z miejsca pobytu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji i do wniesienia apelacji.

Kurator nie powinien być ograniczony w reprezentowaniu nieznanego z miejsca pobytu. Może działać tak, jak działałaby strona, którą zastępuje, dlatego o zakresie wymaganych od niego czynności nie decyduje wniosek o ustanowienie kuratora kierowany do sądu opiekuńczego. Legitymacja do działania przez kuratora za stronę nie wynika tylko z wniosku i jego zakresu, lecz z decyzji Sądu, która z kolei nie może być niezgodna z ustawowym uregulowaniem instytucji kuratora. Nie można ograniczyć praw, których ustawa nie ogranicza. Chodzi o to, że kuratora ustanawia się dla ochrony praw osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw (art. 184 k.r.o.), dlatego znaczenie ma pełna ochrona jej praw w danej sprawie. Inna sytuacja jest wyjątkiem i ograniczenie powinno mieć swoje racjonalne uzasadnienie. Reguła ta powinna być przestrzegana przez Sąd powszechny, nawet gdyby wstępnie powziął wątpliwości co do zakresu umocowania kuratora przez sąd opiekuńczy.

Należy dostrzec, że stroną materialną postępowania jest R. M., bo przedmiot sprawy wedle przepisów art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 116 Ordynacji podatkowej dotyczy jego odpowiedzialności.

Kwestie materialne wyprzedzają regulacje proceduralne. Wadliwe jest postępowanie, w którym strona zostaje pozbawiona możliwości obrony swych praw albo nie jest należycie reprezentowana. Wówczas postępowanie jest nieważne (art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c.). Nieważność postępowania brana jest pod uwagę z urzędu.

Sąd w zaskarżonym postanowieniu podał, że kurator nie był umocowany nawet do wniesienia odwołania od decyzji pozwanego. Wówczas wadliwe byłoby postępowanie z odwołania i rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji, dlatego postępowania nie można by zakończyć odrzuceniem apelacji kuratora z twierdzeniem, że wcześniej również nie reprezentował strony.

Z art. 34 k.p.a. i z art. 184 k.r.o. wynika, że kurator działa w pełni jako przedstawiciel nieobecnego nieznanego z miejsca pobytu. Podstawowym zadaniem kuratora jest ochrona praw tej osoby. Postanowienie sądu ustanawiające kuratora nie mogło ograniczać jego roli (funkcji) tylko do określonych czynności, bo byłoby sprzeczne z prawem nieobecnego do prawidłowego reprezentowania w sprawie sądowej. Wniosek organu rentowego również nie mógł ograniczać funkcji kuratora i takie ograniczenie (*contra legem*) nie może wynikać z postanowienia o ustanowieniu kuratora. Kurator dla nieznanego z miejsca pobytu w założeniu ma działać w interesie tej osoby, dlatego skoro to sąd opiekuńczy ustanawia kuratora i później inny sąd rozpoznaje spór, to Sąd rozpoznający sprawę nie może być bezkrytyczny w ocenie czy prawa strony są zapewnione przez adekwatne zachowanie kuratora (por. wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2017 r., I UK 262/17).

W tej sprawie analiza sięga samego źródła, czyli ustanowienia kuratora przez Sąd rodzinny i zakresu tego umocowania. Nie powinien decydować wniosek strony przeciwnej, gdyż jej interes w rozpoznaniu sprawy jest z reguły inny. Przede wszystkim jednak jest to domena samodzielnej regulacji ustawy (Kodeks rodzinny i opiekuńczy) pozwalającej i wymagającej ustanowienia kuratora, a zatem w pełnym zakresie czynności, właściwych dla sprawy i postępowania. Postanowienie Sądu nie może *a priori* pogarszać sytuacji procesowej nieznanego z miejsca pobytu

przez ograniczenie czynności do których uprawniony jest kurator. Wówczas zastępstwo jest wadliwe. Kurator powinien mieć takie same prawa jak osoba, którą zastępuje, czyli może dokonać czynności, której mogłaby dokonać strona, gdyby występowała w sprawie 184 k.r.o.

Na tym tle można zauważyć, że redakcyjne ujęcie zakresu umocowania nie zawęża prawnego (ustawowego) zakresu zastępstwa wymaganego od kuratora, gdyż nie może być sprzeczne z ustrojową (procesową) funkcją kuratora, czyli z całościową (pełną) a nie ułomną (niepełną) reprezentacją.

Nie wydaje się, iżby Sąd rodzinny określił wybiórczo czynności kuratora. Można przyjąć, że jedynie bardzo syntetycznie opisał czynności kuratora w postanowieniu, przede wszystkim rozpoczynając od „reprezentowania w sprawie”, i zamykając je na prowadzeniu „postępowania egzekucyjnego”. Egzekucję może prowadzić tylko wierzyciel (organ rentowy) oraz tylko pod warunkiem uzyskania tytułu egzekucyjnego i tytułu wykonawczego. Można więc przyjąć, że skoro kurator ma chronić interesów aż w postępowaniu egzekucyjnym, to tym bardziej na wcześniejszym etapie, czyli wydania decyzji przez pozwanego i na etapie sądowego postępowania odwoławczego, zatem również w postępowaniu apelacyjnym.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.).